

АНОТАЦИИ НА ПРЕДСТАВЕНИТЕ МАТЕРИАЛИ, ВКЛЮЧИТЕЛНО САМООЦЕНКА НА ПРИНОСИТЕ

на гл. ас. д-р Стефан Атанасов Райчев

СПИСЪК МОНОГРАФИИ

I. Колективни монографии:

1. Стоянова, Д., Райчев, Ст., Маджурова, Бл. **Социална кохезия (Национални, регионални и структурни измерения в контекста на България- ЕС- Западни Балкани)**. УИ Паисий Хилендарски, Пловдив., 2019, стр. 385, ISBN 978-619-202-502-1

Анотация: Концепцията за социалната кохезия започва да придобива все по-голяма актуалност поради нови процеси и явления в съвременния свят като възникващите заплахи за ценностите и нормите в обществата, породени от въздействието на глобализацията и ускорените икономически, политически и демографски промени, нарастващата поляризация между хората, страните и регионите. Всичко това налага преосмисляне на настоящите практики и насочване към по-социално ориентирани политики, съобразени с изискванията на новото време.

През последните няколко десетилетия в Европа се наблюдават едни от най-всеобхватните интеграционни процеси не само в икономически и политически план, но и в социален. Премахването на границите между страните членки на ЕС и глобализацията на икономиката несъмнено оставиха своя отпечатък върху европейската социална политика. Тези процеси са съпроводени със значителни трудности при поддържането на благосъстоянието поради увеличаване на социалната уязвимост.

Държавите, обект на политиката на разширяването на Европейския съюз изпитват ефектите от евроинтеграцията в различни аспекти - икономически, социални, политически. Наред с това те се изправят пред редица предизвикателства, породени от вътрешни (стареене, различия в културите, различия в доходите, структурни промени и други) и външни въздействия (глобализация, емиграционен натиск и други). Възможностите за разширяване са свързани с постигане на по-голямо благоденствие в ново присъединените и присъединяващите се държави. Целта на ЕС е създаване на обединена Европа, в която свързаността между отделните страни в региона е по-силна.

Социалното, икономическо и териториално сближаване в голяма степен определят развитието на процеса на свързаност между страните.

За по-доброто разбиране на социалната кохезия е направен опит да се изясни същността на самото понятие. С оглед на това е направен преглед на литературата относно социалната кохезия. Това дава възможност да се очертаят теоретичната рамка, както и основните зависимости и допускания, които служат като основа при формирането на тезата на настоящото изследване, както и при изграждането на подхода за анализ и оценка на социалната кохезия в национално, регионално и структурно измерение в контекста на България - ЕС - Западни Балкани. При реализацията на методологичната рамка на изследването е оценено достигнатото равнище на социална кохезия по линия на пазара на труда, образованието и социалните условия в страните от Западните Балкани и ЕС. Анализирани са и резултатите от кохезионните политики.

Изхождайки от целта на разработката, а именно да се оцени достигнатото равнище на приобщаване на България, държавите от Западните Балкани и ЕС, на първо място се налага необходимостта от изясняване на смисъла, който се влага в понятието социална кохезия. Въз основа на това е направен преглед на по-известните разбирания за социална кохезия, които имат отношение към: причините за появата на социалната кохезия; факторите, които влияят върху социалната кохезия; възможностите за развитие на социалната кохезия; инструментариумът за измерване на социалната кохезия, както и кохезионните политики. Прегледът на концепциите за социална кохезия е основа за избор на най-подходяща дефиниция на понятието за целите на настоящото изследване.

Самооценка: Монографичното изследване прави широк теоретичен преглед и методологичен анализ на една особено актуална през последните години и най-вече в резултат на протичащите интеграционни и глобализационни процеси, съпътствани от икономически, социални и демографски промени, които застрашават един от основните стремежи на ЕС, а именно постигането на социална кохезия. Несъмнено неразделна част от социалната кохезия са и икономическата и териториална кохезия, изразяващи се в достигане на еднородна структура на икономиката и балансирано развитие на регионите чрез ограничаване на структурните различия вътре в и между регионите. Като основа за разбирането на състоянието на социалната кохезия, факторите за появата ѝ, както и последствията от нея, служат основните

теоретични концепции по отношение на социалната кохезия като функция на социалното включване; социалната кохезия като функция на социалния капитал; и социалната кохезия като функция на институциите (провежданите политики).

Приносът на изследването в голяма степен е изводът за ролята на Публичните политики, които на този етап не успяват да спомогнат за сближаване на България и ЕС и това е сигнал за тяхното преосмисляне. Още повече, че при присъединяване на Западните Балкани към ЕС се поражда все по-вероятния и силно негативен сценарий за България за поставянето ни в една група с държавите от Западните Балкани и обособяването на Балканите като втора или трета скорост, която би могла да се оформи в рамките на ЕС.

2. Райчев, Ст., Маджурова, Бл., Стоянова, Д., **Влияние на глобализацията върху характера на работните места и заетостта**, Университетско издателство "Паисий Хилендарски", Пловдив, 2020, 328 стр., ISBN 978-619-202-563-2

Анотация: Концепцията за променящия се характер на работните места започва да става все по-актуална поради новите процеси в съвременния свят, породени от глобализацията и свързаните с нея последици като технологични промени и либерализация на пазарите, които, от друга страна, са източник на нови възможности и предизвикателства пред развитието на икономическия, демографския и политически живот. Различните аспекти на глобализацията имат различни ефекти, които са разпределени неравномерно между отделните региони, пазари и граждани и които водят до поляризация между тях. Така например пазарът на труда и характерът на работните места също са подложени на въздействието на глобализацията и произтичащите от нея фактори, които се обединяват и тяхното действие става още по-значително.

Всичко това налага преосмисляне на настоящите практики и необходимост от прилагане на програми и мерки, съобразени с изискванията на новото време, а именно те да са насочени към постигане на растящи, устойчиви и приобщаващи икономики. Движеща сила за постигане на дългосрочен икономически растеж е ефективното обединяване на производствените фактори труд и капитал, което става възможно благодарение на използването на технологиите. Като ключовият елемент на технологичния прогрес в световен мащаб са иновациите, именно поради тази причина е необходимо да се проследят възможностите за разширяването им.

Технологичният прогрес и иновациите остават безспорен отпечатък върху работния процес, организационните форми и структурата на работните места. Професионалната структура се изменя като отмират професии, свързани с индустрията и се появяват нови професии, профилът на които включва ключови квалификации в сферата на информационните технологии; езикови; комуникационни умения и др. Тези нови предизвикателства пред проектирането на професиите налагат по-голяма гъвкавост и адаптивност.

Съществената промяна в структурата на работните места пренасочва труда към развойните дейности. Това води и до промяна на образователния процес. Той не приключва с получаване на образователна степен, а напроотив-започва със стартиране на работата, именно заради динамиката на работните места. Поради тази причина се засилва ролята на политиките за учене през целия живот, чрез които става възможно адаптирането на работната сила към промените на пазара на труда и към потребностите на икономиката.

Всичко това налага по-доброто разбиране на технологиите и иновациите, поради което е необходимо да се изясни и същността на самите понятия. Въз основа на това е направен преглед на литературата относно технологичния прогрес и иновациите. Така става възможно очертаването на теоретичната рамка и на основните зависимости и допускания, които са основополагащи за формирането на тезата на настоящото изследване, както и за изграждане на подхода за анализ и оценка влиянието на технологичния напредък/ иновациите върху характера на работните места. При реализацията на методологичната рамка на изследването е направена оценка на ефектите на технологичния напредък/ иновациите върху пазара на труда и в частност върху характера/ структурата на работните места. Акцент е поставен и върху политиките, стимулиращи разпространението на иновациите, както и върху резултатите от действието им.

Самооценка: Настоящото изследване за влиянието на глобализацията върху пазара на труда допринесе в голяма степен до по задълбоченото осмисляне за връзката между глобализацията и работните места. Резултатите доведоха до следните обобщени изводи. Промяната в структурата и характера на работните места и в природата на заетостта като цяло, е налице както в контекста на демографските структури, така и според основните видове заетост и в икономическите сектори. За последните години глобализацията промени в някои сектори драстично, в други по – слабо предпочитанията на индивидите за трудова реализация на работната си сила, търсенето на работодателите от

качество и количество на работната сила спрямо притежанието на знания и умения свързани с новите икономически реалности, технологизацията, автоматизацията и роботизацията. Глобализацията оказва най - силно въздействие върху пазара на труда посредством непосредственото влияние на технологиите променяйки самото разбиране дори за работно място и заетост, в този смисъл това намери отражение в огъвкването на заетостта и дистанционността на работното място; новите управленски методи, като промени в системата за управление на човешките ресурси, необходимостта на нови умения, знания и способности, изместващи практическото физическо извършване на трудова дейност към менажиране, технологични знания и боравене с автономни системи и софтуерни технологии, комплексно разрешаване на проблеми, промени в отношенията в трудовия колектив, трудова етика и т.н. Не на последно място глобализацията оказва въздействие върху пазара на труда и посредством промените в икономическите отношения, либерализирането и интернационализирането на стоковите, капиталовите и трудовите потоци под влияние на новите технологии, транспорта, наднационалните организации и множеството споразумения за свободно движение на производствените фактори и крайни стоки и услуги. Засилва се ролята на електронната търговия, като част от международната търговия като се обвързва производството и логистиката по целия свят с нови бизнес практики като аутсорсинг, офшоринг, косорсинг, краудсорсинг и т.н., оказващи влияние върху заетостта и работните места. Глобалните платформи за електронна търговия, като eBay, Amazon или Alibaba, днес могат да свържат милиони производители и милиарди потребители, което прави световния пазар достъпен дори за най – малкия производител и осигуряващ най – широк избор за всички потребители.

Глобализацията извежда на преден план новите икономически парадигми, икономиката на знанието, зелената икономика, устойчивото развитие и растеж, кръговата икономика и т.н. които моделират структурата на заетостта и характера на работните места. Знанието като водещ фактор, разходите за Научна, изследователска и развойна дейност, ученето през целия живот като обществена философия и икономическа необходимост, разходите за образование и наука и експортът показват ясна зависимост с промяната на заетостта на секторно равнище. Въпреки особеностите от гледна точка на демографските структури и типа заетост ясно се изведоха общите тенденции в промяната на основните макроикономически показатели, свързани най - пряко

с глобализацията и нейните икономически измерения и промените в заетостта по различните структури и сектори.

Ролята на държавата към отдръпване от пряко участие в икономическите процеси към регулиране управление на глобалните влияния и последици става видимо както чрез емпиричните резултати, така и от регламентиранияте стратегии и политики на местно, регионално, национално и наднационално ниво. България и ЕС показват ясно поети ангажименти към предизвикателствата от глобално, технологично и иновационно естество и воля за приспособяване към новите реалности и овладяване на икономическите и социални последици. Без съмнение социалните системи и фискалния натиск ще трябва сериозно да бъдат изследвани и моделирани към все по-бързите и невъзвратни промени на пазара на труда.

Разбира се, трудно могат да се изведат връзките на глобализацията и пазарът на труда в един строго дефиниран порядък без да е необходимо да се разглежда концептуално цялата икономическо – политическа и обществена система. Все пак пазарът на труда е част от икономическата система като фундаментален механизъм за разпределение на основния производствен фактор труд от една страна и част от политико – социалната система като основен фактор за провеждането на една или друга политика насочена към обществено благоденствие, намаляване на бедността и неравенството. В този смисъл изследвайки общото към частното, настоящото изследване дава възможност за извеждане на връзки и изводи, които към този момент все още са предизвикателства за съвременния свят и са обект на усилено изследване в научните и професионалните среди. Придобитите знания и умения намират своето приложение в реалния и публичния сектор и ще бъдат в помощ на специалисти и любознателни читатели дори и от неикономическата сфера на реализация.

II. Глава от колективна монография:

1. Стоянова, Д., Маджурова, Б., Райчев, С. **Социална кохезия в сферата на образованието - достигнато равнище в България, ЕС и Западни Балкани. Европейската интеграция днес - някои проблеми и възможности.** УИ Паисий Хилендарски, стр. 99-138, 2019 ISBN 978-619-202-418-5

Анотация: Европейският съюз следва идеята за поддържане на мира, демокрацията, стабилността и просперитета в Европа. Поемането на

ангажимент за прилагането на тази идея е и едно от условията за присъединяване на новите страни членки. Стремещт на ЕС е насочен към постигане на единна Европа, като за целта е необходимо да подобри свързаността между отделните страни в региона. Процесът на свързаност между страните е подчинен в голяма степен на икономическото, социалното и териториалното сближаване. Възможностите за разширяване на ЕС се разкриват с европейската перспектива за присъединяване на Западните Балкани към ЕС, като ключова роля за поставянето на този въпрос като приоритетен има страната ни по време на българското председателство на Съвета на Европейския съюз. Част от политиката по разширяване на ЕС е постигане на социална кохезия между ЕС и страните от Западните Балкани. За целите на настоящата разработка социалната кохезия е разгледана в контекста на постигнатото равнище на образователна свързаност. На базата на аналитичен преглед на основните теоретични модели и концепции, имащи отношение към разбирането на социалната кохезия, и инструментариума за измерване на социална кохезия е изградена методологичната рамка на изследването, при реализацията на която е оценено достигнатото равнище на социална кохезия по линия на образованието на Западните Балкани спрямо ЕС.

Самооценка: Настоящото задълбочено изследване допринася в голяма степен за осмислянето на Социална кохезия в сферата на образованието, като налага изводът, че ще са необходими нови методи за прилагане и оценка на кохезионната политика. От контекста на чувствителната политика в областта на образованието и предстоящото разширяване на ЕС иновационните мерки ще трябва да бъдат сериозно обсъдени и анализирани. Прилагането на нов вид политика на сближаване в сферата на образованието ще е абсолютно необходимо поради различното социално-икономическо развитие на страните членки. Именно кохезията в образованието е фундаментът, върху който ще се изгражда бъдещият обединен и икономически развит съюз.

СПИСЪК С ПУБЛИКАЦИИ

1. Райчев, С., **Инструментариум за оценка ефективността на публичния сектор**, Международна конференция на ПУ "Паисий Хилендарски" - 20 години ФИСН, УИ „Паисий Хилендарски“, Пловдив, 2015, стр. 265-270, ISBN 978-619-202-036-1

Анотация: Публичният сектор е най-големият икономически субект във всяка национална икономика. Регулирането и контролът на икономическите процеси от държавата поставя нуждата от оценка на нейния инструментариум от критична важност. Разработването на подходящ инструментариум за оценка на публичния сектор предполага увеличаване на неговата ефективност и следователно увеличаване ефективността на националната икономика. В настоящата разработка са представени модели за оценка дейността на публичния сектор, анализирана е спецификата при употребяване на всеки един от тях. Направено е сравнение на база плюсовете и минусите им при употреба за конкретна публична политика, реформа или проект.

Самооценка: Настоящото изследване допринася за осмислянето на повишаването на ефективността на публичния сектор посредством използването на подходящ инструментариум за пълноценно и всеобхватно оценяване на публичните дейности, проекти и политики. Правилната употреба на положителните и отрицателните страни на всеки инструмент води до по-реални резултати оценяващи по пълно и безпристрастно изследваният обект. В контекста на пазара на труда, познаването и правилното използване на инструментариумът за оценка на публичния сектор ще доведе до по-високи резултати в икономическата и социалната политика на местно, регионално и национално ниво.

2. Райчев, С ., **Популизъм и Евроскептицизъм - анализ за бъдещето на ЕС**, Международна конференция на ПУ "Паисий Хилендарски" - 20 години ФИСН, УИ „Паисий Хилендарски“, Пловдив, 2015, стр. 373-379, ISBN 978-619-202-037-8

Анотация: Световната криза доведе до мрачни дни за Европейския съюз. Ниският растеж, бавното излизане от рецесията както и нуждата от спасителни заеми белязаха последните няколко години. Постоянният спътник на всяка криза – крайните националистически и популистски партии се възползваха и постигнаха нечувани резултати в изборите за Европейски парламент 373-379, ISBN 978-619-202-037-8. Европа е в шок – под заплаха ли е демокрацията и бъдещето на ЕС. Настоящата разработка представя резултатите от изборите за Европейски парламент 2014г и анализира бъдещето което те биха оказали върху политиката на ЕС.

Самооценка: Статията изследва влиянието на евроскептицизма върху ЕС и страните членки. Ясно се обосновава необходимостта от задълбочаване на интегритета между държавите членки на ЕС и делегирането на допълнителни

права към европейските институции като ключово за подобряване на икономическата и социална среда в тези държави. Но тези решения задължително минават през намаляване на неравенството и координиране на социалната политика, както и през предоговаряне на условия поставили в неблагоприятно положение определени групи или народи.

3. Райчев, С., **Изследване на неактивното население в България в младежка възраст и ролята на публичните политики на пазара на труда**, Академично списание „Управление и образование” кн.1 том 11, към Международна научна конференция "образование, наука, икономика и технологии", УИ "Проф. д -р Асен Златаров", Бургас, стр. 63-71, 2015 ISSN13126121

Анотация: Статията анализира трудовата неактивност сред младите хора в България. Сравнявайки България и другите страни членки на ЕС, статията разкрива състоянието и причините за неактивността на младите българи. Анализират се публичните мерки и предизвикателствата пред активизиране на младите на трудовия пазар в България

Самооценка: Настоящото изследване допринася за по доброто осмисляне на проблема с неактивното население в България. Големият процент неактивно население е индикатор за лошо функциониране на икономическата система. Големият процент, както и негативната тенденция пред неактивното население в младежка възраст показва сериозни проблеми на пазара на труда в България. Коригирането на тези проблеми е ключово за всяка икономическа и социална политика. В България negliжирането на активните политики на пазара на труда като инструмент за справяне с безработицата и неактивността сред младите обяснява броят и тенденцията през последните години. Чрез сравнение с практиката в другите страни членки на ЕС, настоящата статия дава насоки за по-задълбочен анализ за ефективно използване на активните политики на пазара на труда като инструмент за активизиране на младото население и включването им на пазара на труда.

4. Райчев, С., **Тенденции при диспропорциите между производителността на труда и работната заплата**, списание „Фундаментални науки и приложения” към Четвърт международна научна конференция на ТУ София, филиал Пловдив - Техсис 2015, том 1, книга 2, УИ Технически университет – София, филиал Пловдив, стр. 279-283, 2015, ISSN 1310 – 8271

Анотация: Производителността на труда и работната заплата са индикатори за разпределението на ресурсите в икономиката. Настоящата статия представя диспропорции между тези два индикатора на секторно равнище. За целта е изведен индикатор за диспропорция, чрез който се изследва тенденцията между производителността на труда и работната заплата за период от 6 години.

Самооценка: В статията е направено сравнение между производителността на труда и работната заплата на секторно равнище посредством съотнасянето им към националните равнища на тези индикатори. Резултатите показват, че във всички сектори съществува диспропорция, която се запазва през изследвания период. Въпреки намалението на диспропорцията в някои сектори, тя не се елиминира, а дори се компенсира с равен брой сектори в които диспропорцията се засилва. Острите крайности на диспропорция в някои от секторите се засилва, което е показателно за липса на политика за коригиране. Съществуващите диспропорции са индикатор за неефективно и несправедливо разпределение на ресурсите в националната икономика. Като критерии за намеса на държавата в икономиката, изследваната икономическа ситуация показва нуждата от подобна намеса.

5. Stoyanova, D., Raychev, S., **Toward Sustainable Growth To Support Youth Employment**, Сборник с доклади от VIII Международна научна конференция „Икономиката в променящия се свят-национални, регионални и глобални измерения“ (ИПС-2017) том 1, Издателство „Наука и икономика“ Икономически университет – Варна, 285-290 с. ISBN 978-954-21-0927-3;

Анотация: Безработицата сред младежта през последните няколко години достигна рекордни стойности в цяла Европа, като се увеличи от над 50% в някои от страните членки на ЕС, според Евростат. След финансовата криза през 2008 г. високите нива на безработица сред младите хора са глобален проблем в целия свят. Борбата с младежката безработица и насърчаването на младежката трудова активност е един от основните приоритети на ЕС. Подкрепата за заетостта на младите хора е от първостепенно значение за политиката на държавите-членки на ЕС и за самата България. Европейският съюз работи усилено, за да излезе извън кризата и да създаде по-конкурентна икономика с по-висока заетост в държавите-членки. Това доведе до насърчаване на стратегията „Европа 2020“ за постигане на интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж. Устойчивият растеж означава промяна на политиката на държавите-членки, за да се използват мрежи в ЕС, по-точно

малък бизнес, за да им се предостави допълнително конкурентно предимство; подобряване на бизнес средата и подпомагане на потребителите да правят добре информиран избор. В този документ е анализиран устойчивият растеж като индустриалната политика, която подкрепя предприемачеството и в ерата на глобализацията може да направи българската икономика по-конкурентна. Анализирана е и младежката безработица в България, причините, размерите и структурата. Като посочва връзката между младежката заетост и устойчивия растеж, подчертава възможностите, които новото, зелено, развитието на знанието и иновациите може да предложи на политиката на труда. В заключението се идентифицира значението на политиката за устойчив растеж за намаляване на младежката безработица и насърчаване на младежката трудова активност.

Самооценка: Настоящото изследване допринася за обосноваването на младежката заетост, като необходимо условие за развитието на по-конкурентноспособна икономика в условията на все по-глобализиращ се свят. Устойчивият растеж означава преход към все по-иновационна, зелена и ресурсно независима икономика за държавите членки на ЕС. Инвестициите в развойна и научна дейност, успоредно с инвестициите и внедряването на еко иновации показват положителна роля за стимулиране на младежката заетост. Разработването на широка гама инструменти и мерки в тази насока с цел стимулирането на иновации и преходът към зелена икономика в България би се очертал като един добър инструмент за формиране на заетост сред младите.

6. Raychev, R., Stoyanova, D, Madzhurova, B. **Macroeconomic measures on the phenomenon of working poverty. Cause-effect analysis.** Innovativity in Modeling and Analytics Journal of Research vol. 2, 2017, pp.49-67 iMAJOR , ISSN 2534-9619

Анотация: Настоящият документ изследва макроикономическите измерения на феномена работещи бедни. Те представляват сериозен икономически и социален проблем, който е свързан с неефективното използване на ресурсите в националната икономика и неспособността на значителна част от работещите бедни да участват активно в потреблението и по този начин да допринесат за икономическия растеж. В допълнение, това явление е причина и за обезлюдяване на цели райони.

Самооценка: Настоящото изследване разкрива, че процесите през последните години ни дават основание да заключим, че „работещите бедни“ са не само

силно рискова група, но те вече формират трайна тенденция като начин на живот. То се дължи главно на ниското ниво на заплащане, което в известна степен се поддържа изкуствено и умишлено в някои области. Ниската цена на труда няма бъдеще в икономика, основана на знания и учене през целия живот - основата на Лисабонската стратегия. Правителствената политика също трябва да се стреми към осигуряване на нови работни места, създадени от икономическия растеж, а не от „субсидирана заетост“.

На пазара на труда активните политики са насочени главно към безработните, а работниците са извън обсега им. За да се преодолее бедността на работещите, е необходимо да се вземат мерки, за да се даде възможност на съответните групи да имат по-високо ниво на образование, по-добра квалификация и умения.

Важно условие за ограничаване на дела на бедните работещи е да има политика за подпомагане на доходите, също така за да неутрализират ефекта от съпътстващата временна загуба на доходи заетост и заетост на непълно работно време, е необходимо да се осигури социална защита на бедните.

7. Yulia V. Dzhabarova, Blaga P. Madzhurova, Stefan A. Raichev, Dobrinka I. Stoyanova, **Dimensions of young adult policies impact on a comparative principle at an european level**, Economy & Business, Volume 12, 2018 ISSN 1314-7242

Анотация: Настоящата статия разглежда някои приоритетни политики за учене през целия живот на европейско ниво. Целта е да се предостави основен задълбочен анализ и оценка на ефективността на тези политики и как те подпомагат прехода на младите хора от образование към заетост и общото им благополучие. Заключението в настоящето изследване идентифицира положителните и отрицателните ефекти в някои европейски страни и подчертава критичните точки за по-нататъшни изследвания. Целта на изследването е да се идентифицират най-добрите практики чрез анализ на политиките за учене през целия живот.

Самооценка: Настоящото изследване на млади възрастни и експерти дава възможност за оценка и сравнение на ключови резултати и изводи за потенциала на политиките за учене през целия живот от гледна точка на младите възрастни и експерти. Въз основа на информацията, събрана в деветте национални доклада, бяха идентифицирани различните възприятия на социалните очаквания, залегнали в основата на политиките и инициативите,

като по този начин се измерват възможностите на хората да създадат субективно значение.

Основният извод, който следва от анализа, е, че повечето млади хора, участващи в интервюта на това проучване, вярват, че политиките за учене през целия живот в крайна сметка им помагат.

Заклучението, направено от интервюта с експерти, показва, че политиките за учене през целия живот имат голям потенциал, но в същото време призовават за размисъл и по-нататъшни дебати.

8. Стоянова, Д., Райчев, С., Маджурова, Б., **Фискална консолидация на новите страни членки на ЕС**, Управление и образование Т. 15 (1) 2019 стр. 111-115, 2019 ISSN 13126121

Анотация: Глобалната икономическа и финансова криза от 2008 г. разкри необходимостта от задълбочено изследване на ефективността на фискалната политика и нейното въздействие върху икономическия растеж през различните фази на икономическия цикъл в държавите-членки на ЕС. Налице е дискусия по този въпрос поради различните възгледи на съществуващите икономически теории за ролята на държавата в икономиката. Това изисква задълбочен анализ на публичните приходи и разходи и тяхното въздействие върху БВП. Необходимостта от увеличаване на държавните разходи в новите държави-членки на ЕС изведе въпроса за фискалната консолидация на преден план. Ефектът от макроикономическите процеси върху промените в публичните разходи също влияе върху по-дългия процес, както и върху дългосрочния икономически растеж. Необходимостта от намаляване на разходите или повишаване на данъците поставя новите държави-членки пред сериозни изпитания поради необходимостта от фискална консолидация.

Самооценка: Настоящото изследване допринася за осмисляне на мястото на България в контекста на фискалната консолидация и нейните възможности и перспективи. Отчита се, че България основно залага на косвените данъци в приходната част на бюджета. Следователно с тази структура бюджетните приходи са силно зависими от ефектите на икономическия цикъл, което при наличието на постоянни или трудно променливи държавни разходи може да възпрепятства постигането на бюджетните цели. Правилата могат да наложат фискална консолидация, което се разглежда като проциклична мярка, но те не дават отговор за фискалната политика в години на икономически бум, когато фискалните показатели са под ограниченията. Прилаганите мерки на

фискална консолидация трябва да бъдат балансирани и последователни. Важните фактори, които оказват решаващо влияние върху резултатите на фискалната консолидация, обемът на натрупалия се държавен дълг, също както и нивото на развитие на икономиката и начините за привличане на финансови ресурси с цел финансиране дефицита на сектора на държавното управление.

9. Stoyanova, D., Madjurova, B. , Raichev, S.; **Social Cohesion (Bulgaria – EU – Western Balkans)**., Economic Studies, Volume 28, Issue 3, 2019, pp 96-124, ISSN: 0205-3292

Анотация: : В настоящото изследване се разглежда социалната кохезия между Западните Балкани, България и ЕС в контекста на пазара на труда. Направен е преглед на по-известните теоретични концепции, имащи отношение към разбирането на социалната кохезия, както и на инструментариума за нейното измерване. Въз основа на направения анализ на индикатори, свързани с динамиката на пазара на труда е оценено постигнатото равнище на сближаване между изследваните държави. Представени са основните стратегии и политики на ЕС за насърчаване приобщаването на държавите от Западните Балкани по пътя на тяхното бъдещо членство. Посочват се критични точки за необходимостта от ключови реформи в националните политики за засилване на социалната кохезия в контекста на пазара на труда, като важно звено от веригата от политики на социалното сближаване.

Самооценка: Настоящото изследване разкрива, че с присъединяването на Западните Балкани към ЕС възниква все по-вероятният и силно негативен сценарий България да бъде групирана заедно със страните от Западните Балкани и впоследствие формирането на Балканите като втора или трета скорост, която може да се формира в рамките на ЕС.

10. Raychev, St., Stoyanova, D., Madzhurova, Bl. **LLL policies as an opportunity to promote growth and social inclusion.** Jubilee International Scientific Conference “ECONOMIC AND SOCIAL [DIS] INTEGRATION”, УИ „Паисий Хилендарски“ ISBN 978-619-202-565-6, pp. 620-628

Анотация: Настоящата статия разглежда политиките за учене през целия живот и тяхното въздействие върху младите хора. От една страна се анализират възприятията на младите за социалните очаквания, които имат във връзка с разглежданите инициативи. От друга страна, политиките се анализират чрез обобщаване на резултатите от интервютата с експерти от политиката по заетостта и образованието. Предложенията за промяна и усъвършенстване на

ученето през целия живот се определят с цел постигане на по-голям икономически растеж и по-устойчиво социално включване на младите хора.

Самооценка: Настоящото изследване допринася за разбирането че всяка страна създава икономически и социални политики в отговор на необходимостта от постигане на устойчив, приобщаващ и интелигентен икономически растеж, основан на социалното включване на всички групи и особено на тези в риск, като младите възрастни. Основните фактори за постигане на този растеж са увеличаването на заетостта сред младите хора, намаляването на броя на хората, изложени на риск от изпадане в бедност, и броя на преждевременно напускащите училище, подпомагането на младите хора да навлязат на пазара на труда, намаляването на разходите от неизползвания потенциал на младите хора, намалявайки неактивното население, като същевременно подобрява ефективността на местния пазар на труда и насърчава икономическата активност. Активирането на младите хора чрез повишаване на пригодността им за заетост чрез намаляване на възможността за тяхната маргинализация води не само до икономически растеж, дължащ се на повишаване на качеството и количеството на фактора на труда чрез работната сила, но и до цялостното икономическо и социално развитие. Ученето през целия живот, държавните политики и усилията на участниците към тях днес са без алтернативно и задължително условие за подобряване на благосъстоянието на обществото.

11. Маджурова, Б., Райчев, С., Стоянова, Д., **Социалното предприемачество в България като част от интеграционните процеси – проблеми и перспективи за развитие.** Jubilee International Scientific Conference “ECONOMIC AND SOCIAL [DIS] INTEGRATION”, УИ „Паисий Хилендарски“, ISBN 978-619-202-565-6, 222-237 стр.

Анотация: Социалното предприемачество е съществен елемент на социалната икономика. Безспорно през последните години социалните предприятия придобиват все по-голямо значение за развитието на икономиката и в частност на пазара на труда в България. Тяхната роля за стимулиране на икономиката и възможността да осигурят равен достъп до пазара на труда и подобряване на интеграцията на хората в неравностойно положение налага по-задълбочен анализ. Настоящата статия представя проблемите и перспективите за развитие на социалното предприемачество в България, както и икономическите и социалните ефекти, които те генерират.

Самооценка: Настоящата статия допринася за осмисляне на мястото и ролята на социалното предприемачество в България и перспективите пред неговото развитие. Основната цел на социалното предприемачество е свързана с насърчаване на заетостта сред групите в неравностойно положение. Социалните предприятия постигат тази цел чрез нейното приоритизиране и чрез насочване на разпределянето на печалбата, именно към откриване на нови работни места.

Социалното предприемачество в България е изправено пред редица затруднения, свързани с осигуряване на финансови ресурси; наемането на служители; развитието на предприемачески умения; осигуряването на институционална и правна база и по-голяма прозрачност в работата на институциите и др.

Един от най-важните фактори за успешното развитието на социалното предприемачество е ролята на социалния мениджър. На първо място, това не е професия като всички останали, която да се характеризира със определени стандартни длъжностни характеристики. Професията социален мениджър е призвание, за което трябва да се прилагат гъвкави подходи според ситуацията и специфичната група, към която е насочена. Успешният социален мениджър трябва да притежава подходящи личностни, мениджърски и социални умения, както и необходимото образование, за да може да ги приложи в работата си с представители на уязвимите социални групи.

12. Stoyanova, D, Madzhurova, B. Raychev, St. **Cross-case analysis of local/regional networks in LLL policy-making across Europe.** Годишна научна конференция на тема: Интереси, Ценности, Легитимност: Международни, Европейски и Национални измерения. УНСС, София 2020 г. , стр. 94 – 105, ISBN 978-619-232-331-8

Анотация: Този документ обсъжда някои междусекторни анализи на регионални / местни мрежи в разработването на политики за учене през целия живот въз основа на докладите от казуси от страните-участнички, като се провежда анализ на кръстосани случаи, за да се идентифицират моделите на мрежите за създаване на политика, участващи в оформяне, формулиране и прилагане на политиките за младите възрастни, както и най-добрите практики за интегриране на политиките в икономиката, труда, образованието и индивидуалните житейски курсове. Освен това, анализът на различните случаи е насочен към описание на начините, по които различните мрежи за създаване на политика въплъщават различни видове механизми / предположения за

нуждите и пътищата за активиране на получателите. Целта на проучването е да се идентифицират най-добрите практики в страните от Европа.

Самооценка: Настоящото изследване допринася за осмислянето на Сегментирането на политиките като основна необходимост от осигуряване на по-добра координация, за да се отговори по-добре на реалните нужди на младите възрастни. В този смисъл основните изводи са:

13. Raychev, S. Stoyanova, D., Madzhurova B., **The impact of innovation and technological progress on the labour market**, сп. Статистика, Брой 2/2020, Изд. Национален Статистически Институт, С, 2020, ISSN 2367-5489 (3.3 точки)

Анотация: Статията предоставя задълбочен емпиричен анализ на ефектите на иновациите и технологичния прогрес върху пазара на труда. Проучва се променящият се характер на работа и структурата на работните места в резултат на разпространението на иновациите. Разглежда се и ролята на институциите за управление на иновациите. Акцентира се върху защитата на работните места чрез увеличаване на инвестициите в човешки капитал, прилагане на политики за учене през целия живот и засилване на социалната защита.

Самооценка: Резултатите от проучването показват, че технологията променя уменията, необходими за работа - изискването за умения, които могат да бъдат заменени с технология, намалява. Използвайки дигиталните технологии, предприемачите създават глобални платформи, различни от традиционните производствени процеси, доминирани от входно-изходните системи. В ЕС и България се извършва преливане на работна ръка от първичен и вторичен (тип) към третичен въз основа на връзката между научния и технологичния прогрес. Подобна реалност води до необходимостта от преосмисляне на публичните политики в областта на образованието, социалните и фискалните системи на страната. Ако стремежите са свързани с възможностите, тогава се постигат условията за приобщаващ, устойчив икономически растеж. Но при наличие на неравенство във възможностите или несъответствие между наличните работни места и умения, фрустрацията може да доведе до миграция или фрагментация на обществото.

УЧЕБНИ ПОСОБИЯ И КНИГИ

1. Стоянова, Д., Райчев, С., Учебно помагало по Икономика, УИ „Паисий Хилендарски“ Пловдив, 2018 ISBN 978-619-202-373-7.

Анотация: Настоящото помагало цели посредством кратко представяне на основните моменти от учебния материал по Икономикс и набор от разнообразни упражнения и графични приложения да подпомогне студентите им по време на лекционния курс, упражненията и семестриалния изпит по Икономикс , Микроикономика и Макроикономика.

Самооценка: настоящето помагало се явява важен фактор за осмислянето и овладяването на проблематиката на Общата икономическа теория в нейните Микро и Макро аспекти. Множеството практически задачи, терминологичен апарат и теоретично методическа структура на основните глави създават възможност за добра самоподготовка, тестване на знанията и уменията и ангажирането на младите с проблемите на икономическата система.

2. Публикувана книга на базара на защитен дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен "доктор": Райчев, С., **Ефекти на публичните политики на пазара на труда за стимулиране на икономическия растеж и намаляване на неравенството**, Книга, Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, Пловдив, 2020, ISBN 978-619-202-553-3

Анотация: Десетилетията след 80 – те години на ХХ - и век са белязани с динамични пазарни неравновесия и дълбоки социални диспропорции и неравенства, които прерастват в трайни процеси и тенденции. Техният генезис е в разпределителните отношения на факторните пазари и най – вече на пазара на труда. Причините и обясненията се свързват с доминацията на неолибералните доктрини, наложили либерализацията и гъвкавостта на трудовите пазари. Върху задълбочаващите се пазарни провали с особена острота се разрази финансовата и икономическата криза от 2008 г., която със своите глобални измерения оказва силно негативно влияние върху икономиките на развитите и на развиващите се страни. Сериозни са последствията на кризата и за страните членки на ЕС. Високият растеж и високата заетост от годините преди кризата се трансформират в ниска икономическа активност и висока безработица.

Кризата отбеляза и своеобразен връх в социално – икономическото неравенство, особено в икономики с про – либерални стратегии и практики. Разрастването на доходното неравенство непрекъснато се задълбочава след 1979, трансформирайки се от диференциация в поляризация в доходите на домакинствата и трудовите доходи. Драстичните неравенства в

разпределителните процеси се проявяват и обясняват с влошаването на цялостната конюнктура на пазара на труда: застои в равнищата на заетост, повишаване на безработицата, силно нарастване на дълготрайната и младежка безработица, значими секторни и териториални различия в равнищата на доходите. Наред с тези процеси, една от причините за задълбочаване на подоходното неравенство следва да се търси в широкото разпространение на работодателски системи на управление на работните заплати, доминирани от неолиберални стратегии и политики, в резултат на което заплащането на мениджърите достига непознати „висоти“. Този проблем, който има сериозен принос за драстичните неравенства, се коментира с особена острота от Носителя на Нобеловата награда по икономика Джоузеф Стиглиц, според който през последния четвърт век рязко се увеличава заплащането на мениджърите – от „40 пъти по-високо спрямо средното заплащане на редовите работници и служители през 30-те години до стотици или даже хиляди пъти по-високо“. „Висшите мениджъри – продължава Стиглиц – нито са станали по-продуктивни изведнъж, нито видят им е заплашен от изчезване.“ (Стиглиц, Д., 2010: с. 341-342). В тази връзка, относно огромната пропаст между заплащането на главните изпълнителни директори и обикновените работници в САЩ от над 200 пъти, Дж. Стиглиц добавя: „Това поражда съмнение в допускането, че групата на висшия мениджмънт е увеличила производителността си толкова много в сравнение с обикновения работник, че да бъде оправдано нарастването на доходите ѝ повече от 200 пъти“ (Стиглиц, Д. 2014: с.61).

Актуалната ситуация, процесите и тенденциите на трудовите пазари разкриват сериозни дефекти в ефективно функциониране на пазарния механизъм. Негативните последици от кризата, както за трудовия пазар, така и за цялата икономика генерират остри социални проблеми, намиращи израз в социалното изключване, депривация, фрустрация сред населението и популизъм на политиките. Икономическата ситуация със своите национални измерения и глобализиращи се процеси възражда с особена актуалност основния проблем на пазарната икономика – изборът между свободния пазар и държавната намеса. Затова и днес се възобновява дискусиата и се преосмисля икономическата доктрина върху основния икономически въпрос – държавата или свободния пазар ще доведе до устойчиво икономическо развитие, т.е. с нарастващо социално благоденствие. Отричането на държавната намеса в съответствие с неокласическата доктрина на Вашингтонския консенсус до

2008 г., постави необходимостта от преоценка ролята на държавата за повишаване ефективността на икономиката.

Дискусията върху основната икономическа дилема с особена икономическа актуалност и социална острота се съотнася към функционирането на пазара на труда. А както е известно основен инструмент за интервениране от страна на държавата с цел редуциране на негативните ефекти на пазарния механизъм са публичните политики на пазара на труда. Ефективното им използване изисква анализ на състоянието на трудовия пазар и националната икономика, изследване на въздействието, което тези политики оказват върху основните икономически показатели.

Целта на настоящата книга е на основата на теоретично и приложно осмисляне на концепциите за основния икономически избор между свободен пазар и държавна намеса, да се представи методологически обоснован и практически ефикасен инструментариум за оценка на ефектите на публичните политики на пазара на труда върху основни характеристики на икономическата активност. В тази рамка и през призмата на проекциите на основния икономически избор на пазара на труда в целеви изследователски приоритет се извежда анализа и оценките на възможностите и ефектите на публичните политики на пазара на труда, като държавен механизъм, който неутрализира пазарните дефекти и резултатира в стимулиране динамиката на икономическия растеж и намаляването на неравенството в разпределението на дохода.

Самооценка: Настоящата книга обосновава намесата на държавата в икономиката, като част от една фундаментална концепция и практическа реалност за необходимостта на държавата да регулира взаимоотношенията между пазарните субекти. Всяко изследване за намесата на държавата посредством нейния инструментариум за влияние върху икономическите процеси е изключително сложен процес. В повечето изследвания се пренебрегват теоретичните тези и основания, а поставянето на проблема защо и трябва ли да се намесва държавата в икономиката, изначално се възприема едва ли не за несъстоятелен. Пренебрегването на тази страна от въпроса обрича всяко изследване на едностранчиво анализиране на зависимост, много по – сложна и многообразна от гледна точка на своето въздействие. Поради тази причина изходна позиция е теоретичен анализ на основния и фундаментален въпрос „доколко държавна намеса, доколко свободен пазар”. Затова и целта на изследването е фокусирана към сферата на теоретичния и приложен анализ необходимостта и възможността от намеса на държавата в

икономиката, да се анализира и оцени нейното положително въздействие върху икономическия растеж и неравенството. Темата на изследването придобива изключителна актуалност през последните години в резултат на задълбочаващи се икономически и социални проблеми, намерили кулминация с настъпването на световната финансова криза от 2008 г. Излизат на показ остро неравенство и трайни тенденции за намаляване на социалното благосъстояние на населението на почти всички държави. За първи път от над 20 години се пропука икономическата доктрина на неолиберализма, уповаващ се на свободен пазар и ограничена държавна намеса като път към икономически успехи. Множество въпроси вече се оказват в позицията на дневен ред на обществата, част от които достигнаха до крайни възгледи да се отрече пазарният механизъм и да се въведе държавата като субект, който да изведе обществата от кризата и да формулира тяхното благоденствие. В редица изследвания се критикува пазарния механизъм и посредством проведени анализи поставят доводи в подкрепа на държавния механизъм като единствен път на икономическо развитие. В тази икономическа „атмосфера”, настоящото изследване разглежда въпроса за мястото на държавата в икономиката и в контекста на този въпрос се изследва и анализира влиянието на държавната намеса върху икономическия растеж и неравенството чрез един от нейните основни инструменти – публичните политики на пазара на труда.

Трябва да се отбележи, че настоящото изследване и неговите резултати трябва да се разглеждат като опит да се оцени държавната намеса на пазара на труда и да се подбудят допълни изследвания относно ефективността на държавния инструментариум с цел да се повиши социалното благоденствие на обществото. Изследователските резултати разкриват сложни и дори „конфронтиращи“ се ефекти на политиките, които имат както положително, така и негативно, дори и незначително влияние върху изследваните процеси. Това обстоятелство придава тежест и значимост на необходимостта от допълнителни изследвания върху ефективността на политиките в конкретни икономически ситуации и на тази основа обосновка на решенията, които отговорните институции вземат за тяхното формиране и провеждане.

05.08.2020 г.

Пловдив

Изготвил:

гл.ас. д-р Стефан Райчев